

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

§. 3. De Regulis pro vero S. Scripturæ sensu indagando assignari solitis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

minimè sibi contraria esse, sed vel considerata temporum, locorum, causarum, rerum, actionum, & Personarum varietate, aut ambiguitate vocum, nominum propriorum, locorum, & Personarum; aut Cognita varia scribendi ratione per figuras Prolepsis, Anacephaleosis, id est, Anticipationis & Recapitulationis; aut perpena antecedentium & consequentium Verborum contextura, & aliarum circumstantiarum ratione omnia sibi invicem consonare, & mirificè convenire. Ex quo ulterius colligitur

Doctrina 5. Regula ab Interpretibus pro indagando vero S. Scriptura sensu assignari solita diligenter, ubi opus videbitur, adhibenda sunt: Ut enim Artifices, qui regulas suas adhibere temerè negligunt, manifesto se errandi periculo exponunt; ita non minus in S. Scriptura sensu eruendo & exponendo periclitabitur, quisquis Regulas ab Interpretibus Sacris tanto labore, studioque collectas adhibere neglexerit. Quia verò sat magnus similium Regularum est numerus, placet eandem distincto paragrafo breviter enumerare.

§. III.

De Regulis pro vero S. Scripturae sensu indagando assignari solitis.

Ut faciliùs intelligantur hæ Regulæ, proderit eas in diversas classes dividere; aliæ quippe generales sunt, quia generalè aliquam doctrinam in S. Scripturae interpretatione observandam indicant; aliæ particulares, quia vel ad Personas, voces, numerum, tempus, modum loquendi, figuras &c. pertinent, uti mox ex dicendis apparebit.

MEMBRUM I.

De generalibus Regulis.

Regula 1. Qua in divinis libris scripta sunt, tractare debemus per ea, qua scripta sunt. Ita Origenes c. 23. in Matth. Hinc cum Christus Matth. 25. dixerit: *Quamdiu uni ex minimis meis, mihi fecistis*: hæc sententia non ad illa duntaxat verba: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare &c.* sed etiam ad alia similia referenda est, ita ut æquè dici possit. *blasphemiae*

matus, tristatus sui: & nemo defendit, aut consolatus est me.

Regula 2. *Ambigua in S. Literis, si explicari non possunt in utramque partem intelligi queunt; si fidei regula non obstat.* Ita S. Augustinus de Trin. c. 1. & passim SS. Patrum praefata confirmat.

Regula 3. *Quae colliguntur ex Scripturis Sacris, perinde habenda sunt, ac si in illis scripta essent.* Ita S. Gregorius Nazanz. l. 5. Theol. & communi Theologorum consensu confirmatur.

Regula 4. *Parabola non sunt ad Verbum exponenda, multa sequantur absurda.* Ita S. Chrysostomus ho. 13. in Matth. Id quod & S. Hilarius 8. de Trin. confirmat dicitur. Non oportet in Parabolis nimiam in singulis verbis curam persequi, sed eam, quid per Parabolam intendat, didicerimus, in eadem tate collecta, nihil ulterius anxio est conatu investigandum.

Regula 5. *Tropologia in S. Scriptura libera est, & hinc tum legibus circumscripta, ut pietatem sequatur intelligitur sermonisque contextum, nec in rebus multum inter se contrariis violenta sit copulandis: Ita S. Hieronymus in cap. 1. Hinc in cap. 1. Jonae ait, Apostolum quidem Agar & Sara ad duo Testamenta referre, nec tamen omnia, quae in Historia illa narrantur, tropologicè interpretari possumus.*

MEMBRUM II.

De Regulis circa Personas.

Regula 1. *Usitatum est in Sacris Literis, ut bona quaecunque facimus, DEO adscribantur.* Ita S. Aug. in Rom. Sic intelligendum est illud Rom. 8. Ipse Spiritus postulat in nobis gemitibus inenarrabilibus, id est, postulantes faciat.

Regula 2. *Scire sive cognoscere DEI, quando Personis in rebus propter Personas coniungitur, non tam nudum scire, sed DEVM probare & diligere significat; Ita S. Hieronymus Origenes apud Salmeronem proleg. 10. can. 17. ubi dicitur simili modo DEVM illos nescire dici, quos non diligunt, notitiâ indignos censet. Hinc Luc. 13. dicit Christus: credite à me Operarii iniquitatis, quia non cognovistis DEVM. contrario Apostolus 2. Tim. 2. ait: Non vidit DEVS eos, qui non cognovistis DEVM.*

Regula 3. Sape etiam scire aut nescire dicitur DEVS, quæ facit alios scire, aut aliis non indicat. Ita Salmeron l. c. Hinc ad Abraham dixit DEVS Gen. 22. Nunc cognovi (id est, cognoscere te feci) quod timeas DEVM. Et Christus Matth. 24. De die autem & hora (scilicet iudicii) nemo scit, neque Angeli Cælorum, nisi solus Pater.

Regula 4. Quoties absolute legimus venientem vel venturum, nec Persona signatur, qua venit, simpliciter est de Christo intelligendum; ut Hippolytus Romanus in Daniele tradit. Hinc isti & similes textus: Si moram fecerit, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit. Habac. 2. Benedictus, qui venit in nomine Domini. Jo. 12. de Christo solo, & non alio intelligendi sunt.

MEMBRUM, III.

De Regulis circa Numerum.

Regula 1. Nomina Numeralia ab uno usque ad quinque solent in S. Scriptura saepe improprie ad significandam diminutionem sive paucitatem accipi. Ita Salmeron can. 50. Et sic intelligendæ sunt hæ sententiæ: En colligo duo ligna, id est, pauca, 3. Reg. 17. Et: In Ecclesia volo quinque, id est, pauca, sensu meo loqui, ut & alios instruam, quam decem millia verborum in lingua, 1. Cor. 14.

Regula 2. Nomina numeralia quintum numerum superantia plerumque multitudinem significant. Ita idem Salmeron l. c. & colligitur ex sequentibus textibus: In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum. Job. 5. Item: Septies in die cadet iustus, & resurgit. Prov. 24. Mercedem meam decem vicibus. Gen. 31.

Regula 3. Mos est S. Scriptura, maxime in Hebraico textu nomina cardinalia pro Ordinalibus sumere. Ita Salmeron proleg. 11. can. 50. Cujus regulæ exemplum habetur Gen. 1. Tum dicitur: Factum est vespere & mane dies unus, id est, primus. Item Joann. 20. unâ Sabbatorum, id est, prima die somnitate Azymorum.

Regula 4. Numerus definitus frequenter pro indefinito ponitur. Sic iterum Salmeron l. c. & habentur exempla tum roy. 24. Septies in die cadet iustus, id est, saepe. Et Psal. 90. Cadent

Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.

Regula 5. Non raro numerus singularis in Scriptura plurali ponitur. Ita S. Augustinus 5. de Gen. ad lit. c. 10. pro exemplo affert illam sententiam Genes. 1. *Fons aquebat de terra, & irrigabat faciem terra.* pro *Fontes ascen-*
bant.

Regula 6. Omnes pro multis, & multi pro omnibus in sacris literis ponuntur. Uti S. Augustinus l. 6. contra Pelag. c. 12. docet, & exemplo confirmat petito ex illo Gen. 17. *Urem multarum gentium posui te, cum tamen eidem alibi dicitur: In semine tuo benedicentur omnes gentes.*

Regula 7. Cum idem nomen substantivum in Nominativo ponitur cum Genitivo plurali, excellentiam quandam significat: Ita S. Hieronymus in cap. 1. Galat. & patet veritas illa ex his & aliis exemplis: *DEVS Deorum, Dominus Dominorum, Calum Calorum.*

Regula 8. Cum S. Scriptura omnia licere, vel facienda finenda, aut impetranda dicit, de bonis tantum & licitis omnino loqui censenda est. Ita Salmeron 14. proleg. formul. 19. hac ratione intelligendi sunt sequentes textus: *Omnia habent, sed non omnia expediunt.* 1. Cor. 10. *Omnia temptabunt.* Eccl. 3. *Omnia, quacunque orantes petitis, credite accipietis.* Marc. 11.

MEMBRUM IV.

De Regulis circa Tempus.

Regula 1. More Hebraeo frequenter in S. Literis praesens pro futuro ponitur: Ita Salmeron proleg. 15. reg. colligitur ex his & similibus textibus: *Pacem meam roborabo vobis.* Jo. 14. *Non do vobis pacem.* Exod. 5. *Ecce dimittam bonorum meorum do pauperibus.* Luc. 19.

Regula 2. Etiam praeteritum non raro pro praesenti ponitur in S. Scriptura. Uti idem Author reg. 3. docet, probante sequentibus textibus: *Venite, Domine, ego credidi,* pro quia Christus interrogaverat: *Credis hoc? Medius caecus ait: Spiritus meus &c.* pro exultat. Luc. 1.

Regula 3. Frequentissimum est in S. Scriptura, ut

titum pro Futuro accipitur: Ita S. Hieronymus in epist. ad E-
 phel. ubi sic loquitur: *Mos est iste scripturarum, ut interdum*
futura tempore praeterito declinentur. Verbi causa de cruce Do-
mini: Foderunt manus meas & pedes. & alibi de passione eius:
Quasi Ovis ad victimam ductus est. Hoc autem ides, ne, quia
futura semper incerta sunt. hominum spes semper fluctuet, & va-
cillet ea, qua DEVS futura cognovit, apud quem nihil ambi-
guum est, quasi iam facta memorantur. Vt, quia praeterita se-
cundum Philosophos fieri infecta non possunt, qui audierint, quasi
iam facta habeant, qua futura sunt.

Regula 4. Sicut in scriptura imperandi modus pro optati-
 vo & futuro sumitur (maximè in imprecationibus Sanctorum)
 ita vicissim futurum pro imperativo accipitur. Ita Salmeron
 proleg. 15., ubi pro singulis membris exempla haec affert:
Excaca cor Populi huius, id est, excacabis. Psal. 68. Pater no-
ster, qui es in caelis. Sanctificetur nomen tuum, id est, utram
sanctificetur. Matth. 6. In ore duorum aut trium testium stabit
omne verbum, pro fiet.

Regula 5. Quando unum & idem verbum geminatur, ve-
 hementiam, & continuationem actionis, & confirmationem sen-
 tentiae significat. Ita Salm. l. c. reg. 12. & patet ex sequenti-
 bus textibus: *Expectans expectavi Dominum. Psal. 39. Ca-*
stigans castigavi me. Psal. 117. Benedicens benedicam tibi.
Gen. 22.

Regula 6. Imperativus non semper habet vim praeccepti,
 sed interdum, si nominibus adhaereat, etiam vim deprecandi ha-
 bet. Uti Salmeron proleg. 11. can. 21. his exemplis ostendit:
Miserere mei DEVS. Psal. 50. O Domine, saluum me fac. Psal.
117. Vel etiam vim consulendi, ut, dum dicit Christus Matth.
9. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, qua habes. Et S.
Paulus 1. Cor. 7. Solutus es ab uxore? noli quarere uxorem.

Regula 7. Multa dicuntur in Scriptura iuxta Opinionem
 temporu, quo gesta referuntur, & non iuxta, id, quod veritas
 praesentinebat. Ita S. Hieronymus c. 28. in Jeremiam, ubi Ana-
 thias dicitur Propheta, non quod esset, sed quod crederetur ta-
 lis. Et B. Virgo Matth. 14. dixit de S. Iosepho: *Ecce Pater*
tuus (qui putabatur talis, & non erat) & ego dolentis quare-
mus te.

Regula 8. *Mos est celeberrimus S. Scripturarum, ut his*
verbis:

verbia: In diebus illis: non solum, quae facta sunt, sed etiam profecti, adiungantur. Ita S. Chrysostomus homil. 10. in cap. Matth. ubi exemplo ex cap. 23. Matthæi petito id confirmatur. Ubi dicitur: *Va autem praeignantibus in illis diebus.*

Regula 9. *Frequenter in S. Scriptura aliquid tunc fitur, quando innotescit, & non quando actu fit.* Ita S. Augustinus l. 83. qq. q. 69. sic Christus Matth. ult. dixit: *Data mihi omnis potestas in caelo, & in terra.* Non quod non iam data fuerit, sed quia post resurrectionem innotescit. Sic & idem Christus Luc. 2. dicitur profecisse, etate sapientia &c.

MEMBRUM V.

De Regulis circa Voces.

Regula 1. *Multi verba aut voces in scriptura ambigunt, imò etiam oppositas habent significationes.* Ita Salmeron leg. 15. reg. 32. Et patet in voce *Benedicere*, quae interdum significat Laudare juxta illud: *Benedicam Dominum in tempore.* Psal. 33. Interdum benefacere, uti Gen. 24. *Domine benedixit Domino meo valde.* Interdum maledicere Job. c. 2. *Benedic DEO, & morere.* Sic etiam extenditur, interdum significat percutere vel nocere juxta illud: *Uti vidis i. Reg. 24. Non mittam manum meam, in Christum, qui me misit.* Interdum orare significat, ut Isaia 1. *Cum extiteris manus vestras, avertam oculos meos à vobis.* Interdum idem ac benefacere significat, ut Prov. 31. *Palmas suavitatis dicit ad pauperem.*

Regula 2. *Multi voces in S. Scriptura iuxta idem Hebraicum habent peculiare significationes: uti Salmeron leg. 33. sequentibus verbis ostendit.* *Dare manum*, idem ac subicere se juxta illud Thren. 5. *Aegypto dedimus nosmetipsos.* *Edificare domum*, idem est, ac posteros relinquere, quod fitu Lia & Rachel Gen. 29. domum Israël edificasse dicitur. *Ingressi & egressi* significat praestare officium suum, uti Salomon dicebat 3. Reg. 3. *Ego sum Puer parvulus, & non egressum & introitum meum.* *Cognoscere & alloqui* significat concubitum cum illa. uti patet ex c. 4. Gen. dicitur: *Adam cognovit uxorem suam.* Et Cant. 8. *Quia*

quus Sorori in die, quando alloquenda est, id est, desponsanda,
 & à Viro cognoscenda. Loqui ad cor consolari significat
 juxta illud Isaia 40. Loquimini ad cor Ierusalem, & advocate
 eam. Facere foetere est odiosum facere, qui prius gratus erat;
 sic Gen. 34. dicitur: Turbâstis me, & foetere fecistis Chana-
 nais; ubi Interpres habet, odiosum fecistis. Movere caput,
 post aliquem, est irridere aliquem, uti Isaia 27. dicitur: Post
 se caput movit, Filia Hierusalem. & clarius Psal. 20. Omnes vi-
 dentes me deriserunt me; locuti sunt labiis, & moverunt caput.
 Movere verò caput super aliquem est de malo ejus dolere, uti
 videre est Jerem. 18. Omnis, qui praterierit per eam, obstupe-
 scet, & movebit caput suum. Animam in manibus portare,
 idem significat, ac in discrimine versari juxta Psal. 118. Ani-
 ma mea in manibus meis semper. Ambulare coram DEO est
 eum præsentem imaginari juxta illud Gen. 17. Ambula co-
 ram me, & esto perfectus. Ambulare autem cum DEO idem
 est ac facere voluntatem ejus, quo sensu Noë Gen. 5. Vir ju-
 stus fuisse, & cum DEO ambulasse dicitur. Pedes contegere
 significat alvum purgare. Hinc 1. Reg. c. 24. Saul ingressus
 speluncam ad contegendos pedes dicitur. Silere frequenter
 idem significat in S. Scriptura, ac à bello quiescere juxta illud
 Isaia 14. Conquievit, & siluit omnis terra. Cadere de sermo-
 nibus, idem significat ac non implere, uti de Samuele 1. Reg.
 3. dicitur: Non cecidit ex omnibus verbis eius in terram. Ne-
 minem salutare per viam significat magnam celeritatem iti-
 neris. Hinc Christus Apostolis Luc. 9. dixit: Neminem per
 viam salutareritis. Non relinquere mingentem ad parietem
 Hebræis est familiare, & significat, nulli masculino parcere,
 modo nec cani ejus, cujus est proprium ad parietem mingere.
 Regula 3. Non pauca etiam voces alio in sensu à S. Scri-
 ptura accipiuntur, quàm primo aspectu videntur habere. Sic
 juxta S. Hieronymum in c. 1. Matth. Primogenitus à S. Scri-
 ptura vocatur non is duntaxat, quem alii Fratres nascendo se-
 quuntur, sed is etiam, qui primò natus est; alioqui enim de-
 iussissent Israëlitaë jussi offerre Domino, aut Sacerdotibus,
 quod aperit vulvum, expectare in oblatione, donec vide-
 nt, an alius post Primogenitum nasceretur. Sic etiam Fæ-
 rentiam agere, non semper idem est, ac converteri; alioqui
 hab deberet dici conversus ad Dominum, ut rectè notat

D

Ruper-

Rupertus Abbas in c. 5. Osee. Qui etiam in c. 1. Amos. ostendit, non idem esse *Fugere Dominum, & fugere à facie Domini*, illud enim semper malum est; hoc non item, cum nihil aliud sit, quam refugere sententiam vel tremendum propositum DEI, quod etiam is, qui diligit DEVM, facere potest. In modo *Clamare* in S. Literis non semper magnæ vocis emissionem, sed scientiæ & dogmatum magnitudinem, & compunctum significat, teste S. Hieronymo in cap. 4. Galat. ubi Apostolus dicit: *In quo clamamus, Abba Pater.* Spiritus quoque, si sine addito proferatur, semper in bona partem accipitur; malus verò Spiritus semper cum addimento exprimitur. Ita S. Hieronymus in c. 2. Micheæ. dicitur Galat. 5. *Si Spiritu vivimus, Spiritu & ambulemus.* contrario Luc. 11. *Cum immundus Spiritus exierit.*

MEMBRUM VI.

De Regulis circa Sensum.

Regula 1. Nunquam ad spirituales sensum indagandum progredi oportet, priusquam literalis sensus cognitus est. Augustinus l. 8. de gen. indicat, dum ait: *Cur non potest thorem simpliciter Scriptura sequimur in narratione veterum, res verè gestas prius intelligentes, tum de numeris, quid aliud significant, perscrutantes?*

Regula 2. Nihil est sub sensu spirituali alicui loco tradendum, quod non per alium locum in sensu literali manifestum inveniat. Ita iterum S. Augustinus, & uterque mens ac Origenes apud Salmeronem proleg. 19. can.

Regula 3. In sensu spirituali statuendo nihil est ab una & eadem dicto vario aut contrario modo accipiendum. Salmeron l. c. can. 12. cum enim etiam in literali sensu propter Metaphoras aut rerum varias naturas idem commutabiliter videri non debet, si etiam in mystico sensu, quod liberius est, hoc reperiat. Hinc idem serpentis quandoque Dæmonem, ut Gen. c. 3. quandoque Christum quandoque Detractorem significat.

Regula 3. Quandounque S. Scriptura mentionem de Rege Messia, eiusque proprietatibus, aut sponsa &c. &c. vita aeterna per varia præmia explicata, in mystico sensu

trophicè est accipienda. Sic totum Psalmum 44., Cantica Canticorum, & nomina Merces, Bravium, Denarius, Corona, Thesaurus, Margarita, Convivium, Cœna magna, Mansio & similia, per quæ beatitudo indicatur, accipere oportet.

Regula 4. *Si dua tropica locutiones alicui loco Scripturae applicentur, ea præferenda est, qua magis ad proprietatem accedit.* Ita Salmeron proleg. 12. can. 13. Hinc illud Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii Hominis &c.* etsi de spirituali manducatione intelligi queat, rectius tamen intelligitur de corporali simul & spirituali in Sacramento Eucharistiæ.

Regula 5. *Quidquid in S. Scriptura neque ad morum honestatem, neque ad fidei veritatem proprie referri potest, figuratè accipi debet.* Ita S. Aug. l. 3. de doctr. Christ. c. 10. Hinc quia paulò antè citata sententia de manducatione corporali carnis visibilis intelligi sine absurdo non potest, de spirituali & Sacramentali intelligi debet.

Regula 6. *In divinis Scripturis vera aliquando tacentur, non mentiendo, sed tacendo.* Ita iterum S. Augustinus c. 10. contra mendac. Unde Abraham Gen. 12. dicendo Saram esse sororem suam, non mentitus est, quia erat tam propinqua, ut soror non mendaciter diceretur.

Regula 7. *S. Scriptura frequenter non tam attendit ad id, quod res ipsa existit, quàm ad id, quod ex natura rei esse debet.* Ita Salmeron proleg. 9. can. 35. ubi pro exemplo affert sequentes textus: *Verebuntur Filium meum.* Matth. 21. *Non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Psal. 13. *Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non vivis.* Isaia 38.

§. IV.

De praxi supradictarum regularum in apparentibus S. Scripturae contradictionibus solvendis.

Etsi ex priori §. satis clarè pateat, quomodo Regulae S. Scripturae applicari debeant; quia tamen harum Regularum utilitas ac praxis nusquam magis, quàm in contradictionibus apparentibus solvendis apparet, ideo operæ pretium futurum visum est, si potiores aliqua Contradictiones ejusmodi